

Laste vaimse tervise edendamine 2013

Tunnete küla

Koostaja: õpetaja **Epp Väikene, Rõngu Lasteaed Pihlakobar**

Töö teemad

Emotsioonide kirjeldamine, suhtlemisoskuste arendamine, kuulamisoskuste arendamine, sallivuse arendamine, vastastikune lugupidamine, loova mõtlemise toetamine.

Taustinformatsioon

Töö temaatika tuleneb lasteaia õppekava üldeesmärgist „El kiusamisele!” ja nädalateemast „Emotsionaalne tervis: mida see tähendab? Kuidas saame meie seda hoida?”.

Antud näide „Tunnete küla” on läbi viidud 4–5-aastaste lastega erinevaid valdkondi integreeriva rühma õppe- ja kasvatustegevusena, mis oli eeskätt suunatud laste emotsioonide väljendamisele, sallivale suhtumisele ning üldise positiivse õhkkonna loomisele. „Tunnete küla“ tegevus viidi läbi 2012/2013. õppeaasta sügiskuul.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid lapsest lähtuvalt:

- laps oskab ära tunda ja nimetada kolme põhiemotsiooni: rõõmu, kurbust, viha;
- lapsel paraneb arusaam antud põhiemotsioonidest rollimängu kaudu (laps püüab tundeid väljendada nii sõnade, miimika kui kehakeele abil);
- laps oskab seostada emotsioone neid tekitavate olukordadega nii enesel kui kaaslastel;
- laps julgeb ja soovib oma tunnetest rääkida ning valib olukorda sobivaid väljendusviise;
- laps suhtub mõistvalt ja heatahtlikult teistesse lastesse, teab, et kaaslastega suheldes tuleb olla *sõbralik, heatahtlik, viisakas*, jagada mängu- ja õppevahendeid;
- lapsel areneb tähelepanu-, eneseväljenduse ja kuulamise oskus;
- lapsel areneb mälu, mõtlemis- ja seostamisoskus;
- lapsel rikastub sõnavara, ta teab sünonüüme sõnadele „tunne“ („emotsioon“), „rõõmus“ („lõbus“, „õnnelik“), „vihane“ („kuri“, „pahane“, „ärritunud“), „kurb“ („nukker“, „õnnetu“);

- laps tunneb rõõmu kunstitegevusest, kujutades omal valikul „puulehtedena” vastavaid emotsioone talle meelepärastes värvustes;
- laps teeb kaaslastega koostööd ühise eesmärgi nimel (lõpptulemina valmiv „Tunnetepuu” on abivahendiks lapsele oma emotsioonide väljendamisel – kaugem eesmärk).

Osalenute arv ja vanus

Tegevuses osales 12 last vanuses 4–5 eluaastat.

Tegevuse läbiviimise metoodika ning integreeritus teiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadega

Läbiviidud tegevus toetub **Storyline**-õpetamismeetodile („Tunnete küla” kui uus mänguline keskkond, milles iga laps kujutab rollimängu kaudu külaelanikku – üht kolmest erinevast põhiemotsioonist – rõõmu, kurbust või viha). *Storyline*-meetodi autorid on **Steve Bell** ja **Kathy Fifield**, nende meetodit on Euroopas viljeldud juba üle 20 aasta. Meetodi nime ei tõlgita. Mõiste seletatakse lahti nii: *story* on lugu, kus on loodud keskkond: mets, järv, küla, kool, kauplus, kodu, linn, ettevõtte, tervisekeskus jne. Sinna kuuluvad ka inimesed, kes töötavad, elavad või kasutavad muul moel seda keskkonda, iga õpilane mängib ühte neist. *Line* on õppekava, mis seoses keskkonnaga läbitakse. Selline ühele keskkonnale orienteeritus annab võimaluse integreerida väga paljusid õppeaineid ja luua n-õ loomulikke olukordi. Tegelaskujude kasutamine muudab situatsioonid õppija jaoks isiklikuks, õppeprotsessi on haaratud ka tundemaailm, mis võimaldab saadud teadmisi rollimängu kaudu sügavamalt kogeda (Õpetajate Leht 8.12.2000).

Storyline-meetod on aktiivõppe meetod õppematerjali kinnistamiseks, eneseväljendamiskuse arendamiseks ja erinevate õppetegevuste integreerimiseks.

Tegevuste läbiviimisel on lõimitud erinevaid õppe- ja kasvatustöö valdkondi:

- mina ja keskkond (viisakas käitumine, emotsioonide väljendamine, positiivne ja heatahtlik suhtumine üksteisesse);
- keel ja kõne (kõnelemine, arutlemine, järelduste tegemine, sõnavara rikastumine);
- kunst (värvusõpetus, tehnilised oskused: pinna ühtlane katmine värvimisel, kääride käsitlemine – „Tunnetepuu” meisterdamine);
- muusika ja liikumine (liigutuste sooritamine laulu „Kui sul tuju hea” saatel, erinevate tunnete edasiandmine kehakeeles, näitlemine – rollimäng „viha”, „rõõm”, „kurbus”).

Läbiviidud tegevuste kirjeldus

Rühmaruumi ja garderoobi vaheline ukseava kujutab endast justkui väravat (roosa šifoonkangas ning suur peegel), mille kaudu sisenetakse rühmaruumis paiknevasse „Tunnete külla”. Rühmaruumis asuvad kolm suurt plakatit, millel on mustvalgelt kujutatud eriilmeliste akendega majad: Kurbuse, Rõõmu ja Viha maja. Kõigile majakestele on kleebitud kahepoolse teibi tükikesed, et hiljem oleks tegevuse käigus võimalik neile riidelapikesi kinnitada. Majade ette vaibale on laiali asetatud erinevas värvuses ja toonis kangatükikesed.

- Sissejuhatus garderoobis – mõiste „emotsioon“ lahtimõtestamine. Sisenemine läbi „peegli-värava”, kuhu on löksu jäänud kõigi sinna vaadanud inimeste tunded, uude mängulisse keskkonda – Tunnete külla;
- Tunnete küla majakestega tutvumine;

„Milliste ilmete/nägudega need majad on?” Majadele õige/vastava nime andmine – Kurbuse, Rõõmu ja Viha maja.

„Majad on kuidagi kahvatud, mis teie arvate? Me võiksime majad ära värvida!”

Arutelu: mis värvi võiksid need majad olla?

„Mängime nüüd meistrimehi ja justkui värvime need majad üle. Kõiki riidetükikesi ei pea kasutama, vali endale sobivad.”

- Tunnete küla majakeste „värvimine” – erinevates värvustes ja toonides kangatükkide seast sobivate „värvilaikude” leidmine majakestele;

„Vaatame, millised majad teil välja tulid. Milliseid värve olete leidnud Kurbuse/Rõõmu/Viha majale? Lapsed põhjendavad oma värvivalikut.“

Laste värvivalik osutus suures osas väga sarnaseks täiskasvanute ennustustele: „Viha majake” – tumedad/külmad toonid, „Kurbuse majake” – kahvatud/neutraalsed toonid, „Rõõmu majake” – soojad/erksad toonid. Mõned kangatükid jäid ka kasutamata.

- Sünonüümide leidmine vestlusingis;

„Meil said kõik kolm majakest kenasti ära värvitud, tublid olete! Nüüd aga annan sulle uue ülesande – tuleta meelde, kuidas saame teise sõnaga öelda „tunne“ („emotsioon“), „rõõmus“ („lõbus“, „õnnelik“), „vihane“ („kuri“, „pahane“, „ärritunud“), „kurb“ („nukker“, „õnnetu“).“ Lapsed leidsid sünonüüme suunavate küsimuste toel.

- Eri värvi peakatete jaotamine lastele;

„Meil on siin külas kolm toredat majakest ja te asute nüüd siia elama – kõigist teist saavad Tunnete küla elanikud. Millise maja asukas täpsemalt sinust saab, seda näitab su mütsivärv.“

Õpetaja valikul sai iga laps mängima hakata just seda Tunnete küla elanikku ehk vastavat emotsiooni, mis tema enda olemusest/iseloomust/käitumisest võimalikult palju erines (näiteks alati rõõmsameelne laps pidi hakkama kehistama Viha maja elanikku, püüdes vastavat näoilmet/kehahoidu edasi anda).

- Üllatusmoment – muusika saatel saabub Robot, kes ei ole ise ühtki tunnet kogunud ega tea midagi ka emotsioonidest.

„Lapsed, kes meile külla tuli? Mis te arvate, kas Robotil on sees soe süda nagu inimestel? On tal tunded? Kas õpetame talle, kuidas olla rõõmus ja kuidas kurbust või viha välja näidata?“

- Ühine arutelu, laste jutustamine Robotile tunnetest ja nende tekkepõhjustest (suunavad küsimused lastele: „Mis sind kõige enam rõõmsaks teeb? Millal tundsid viimati kurbust? Miks? Kuidas kurbusest üle saada? Mis sind vihaseks teeb? Kirjelda vihase inimese nägu. Kuidas vabaneda vihahoost? jne).

Kõige enam tõid lapsed näiteid negatiivsete emotsioonide kohta. Näiteks ollakse vihane/tige siis, kui „keegi lööb, teeb haiget; ei võta mängu, ei anna mänguasju, kui emme liiga hilja järele tuleb“. Et halba tuju enesest eemal hoida, loeti ühiselt luuletust „Suri-muri“.

- inimtunnete õpetamine Robotile – vastavale tundele kohase näoilme matkimine peegli abil, iseloomuliku kehahoiu ettenäitamine.

Suunavad küsimused:

„Milline võiks olla rõõmus nägu? Mil moel sa seisad, kui oled kurb? Mis asendis on su käed, kui oled vihane?“ jne.

Robot arvas: „Mina tahaksin ikka Rõõmu majas elada. Kui sul on süda rõõmus, tuju hea ja meel sõbralik, siis on kõigil hea lasteaias olla!“

- Virgutusmoment – laul „Kui sul tuju hea” koos liigutustega;
- Hüvastijätt Robotiga;
- Hea tujuga kunstitegevusse – „Tunnetepuule” lehekeste maalimine (jätkutegevusena planeeritud ühine kleepetöö). Iga laps kujutas puulehekestena vastavaid emotsioone talle meelepärastes värvustes.

Ühistööna valminud „Tunnetepuu”

Tegevustes kasutatud materjalid ja vahendid

- „Tunnete küla majakesed” (3 plakatit, millel vastavatele emotsioonidele iseloomulike ilmetega aknad);
- kahepoolne teip;
- suur peegel;
- roosa šifoonkangas;
- robotikostüüm;
- luuletus „Suri-muri” (Tea ja toimeta nr 37);
- muusika (CD „Rong see sõitis tsuh-tsuu-tsuu” 2, pala nr 19 „Robot”);
- erinevas värvuses ja toonis kangatükid;
- eri värvi peakatted (vastavalt laste arvule);
- laul „Kui sul tuju hea”;

- papist puutüvi;
- puulehekujulised šabloonid;
- joonistuspaperid;
- harilikud pliiatsid;
- guaššvärvid, värvialused, pintslid, lapid, veetopsid.

Läbiviidud tegevuste mõju hindamine

Rühmameeskonna ja lastevanemate poolse laste igapäevatoimingute ja vaba mängu jälgimise ning laste ja lastevanematega peetud vestluste põhjal on käesoleva õppeaasta kevadeks laste suhtumine kaaslastesse muutunud järjest heatahtlikumaks ja sõbralikumaks.

Sügisperioodiga võrreldes esineb pigem sõnalisi kui füüsilisi lastevahelisi konflikte. Lapsed mõistavad paremini enda ning rühmakaaslaste (ka oma pereliikmete) emotsioone ja vajadusi. Ka oma tundeid osatakse paremini kirjeldada, kontrollida ja õigesti väljendada, vajadusel kasutatakse abivahendina „Tunnetepuud”. Märgatakse ka abi või lohutust vajavat rühmakaaslast ja pakutakse oma tuge, meelsamini jagatakse ka mänguasju. Rohkem peetakse kinni rühmareeglitest ja tuletatakse neid ka üksteisele meelde, samuti järgitakse enam viisakusreegleid ning kasutatakse viisakussõnu. Lapsed on muutunud heatahtlikumaks ja suhtuvad kaaslastesse mõistvamalt.

Ka eelolevaks õppeaastaks oleme seadnud endile eesmärgiks tegeleda süvitsi laste vaimse tervise edendamisega lasteaia õppe- ja kasvatustöös.

Kasutatud ja soovitatav kirjandus õpetajale

Baum, H. (2004). Lapse emotsionaalne areng 3.–7. eluaastani. Mina küll ei valetanud. Tallinn: Torimikiri.

Baum, H. (2003.) Lapse emotsionaalne areng 3.–7. eluaastani. Ma olin vihast lõhki minemas. Tallinn: Tormikiri.

Ennok, K. (2012). Lapse emotsionaalne arendamine. Tundekasvatust toetavad praktilised tegevused ja mängud. Tartu: Atlex.

Meie lapse käitumine. Tea ja toimetaja nr 37. Tallinn: Ilo. (2010).

Mitt, M. (2012). Väärtuskasvatus Tarkuste Hoidise abil. MTÜ Väärtuskoolitus.

Moroney, T. (2008). Minu tunded. Armastus. Headus. Kadedus. Üksildus. Tallinn: Koolibri.

Teiverlaur, M. (2010). Empaatiat areng ja arendamine lapsel. Tallinn.

Õpetajate Leht. 8.12.2000.